

Bijzondere paddenstoelen

Door mijn vele fototochten door de duinen van Meijndel en Berkheide kom ik met enige regelmaat bijzondere paddenstoelen tegen. Toen ik paddenstoelen eenmaal goed leerde kennen, wist ik ook naar welke bijzondere soorten ik op zoek moest gaan. En ik vind ze ook: een recente rondgang door de duinen ten noorden van Den Haag.

Door Theo Westra

Voor, maar zeker ook na mijn pensionering maak ik met volle teugen gebruik van mijn vrije tijd om in de natuur te zijn en van de vele mooie dingen die ik in de duinen tegenkom foto's te maken. De duingebieden in beheer bij Dunea en Staatsbosbeheer zijn een ware schatkamer voor de liefhebber van paddenstoelen. Deze groep van organismen hebben bij mij een grote voorkeur. In alle gebieden die ik bezoek, heb ik inmiddels ongeveer 2.200 van de ongeveer 5.750 soorten paddenstoelen in Nederland gevonden. Hiervan bleken er zelfs vijf nieuw voor Nederland. De grote soorten vallen natuurlijk op, maar veel soorten zijn klein, slechts enkele millimeters groot. Om die goed fotografisch vast te leggen is een goede uitrusting belangrijk. Maar onontbeerlijk is het materiaal voor een juiste determinatie. Veel van de soorten ken ik inmiddels en ik weet ook wanneer iets afwijkt. Vaak is microscopisch onderzoek nodig om de juiste soortnaam te achterhalen. Hans Adema van Naturalis is mijn trouwe hulp als het er op aan komt.

Stompharig spinragschijfje

Naarmate je meer hebt gezien, wordt het lijstje van wenssoorten korter. Op 12 februari van dit jaar was ik met de 'paddoclub' in de Ganzenhoek en vonden we onder andere de Dennenbloedzwam (*Stereum sanguinolentum*) en de Teervlekkenzwam (*Ischnoderma benzoinum*). Ik kantelde een dennenstam en zag iets kleins in een webje, wat zou kunnen duiden op een Beukenspinragschijfje. Het werd na controle van Hans Adema mijn meest recente 'aanwinst': het Stompharig spinragschijfje (*Arachnopeziza obtusipila*) (fig. 1). Het is een uiterst zeldzame soort met twee vindplaatsen in

Figuur 1. *Stompharig spinragschijfje*.

Figuur 2. *Mestbekerzwam*.

Nederland en een typische soort voor dennen. Wonderlijk dat bij een zo algemeen voorkomende waardsoort als de Zwarte den deze paddenstoel zo uiterst zeldzaam is. De grootte van het spinragschijfje zal meespelen.

Begin februari 2016 vond ik op een kale zandhelling in Berkheide, achter de koffietent De Duinen, schijfjes die wat weg hadden van Salomonsstromabekertjes

Figuur 3. Zuurbesmeniezwammetje.

(*Stromatinia rapulum*). Het punt is dat deze soort normaliter pas in april boven de grond komt op de wortelstokken van de Welriekende salomonszegel (*Polygonatum odoratum*). Het bleken Mestbekerzwammetjes (*Peziza fimeti*) (fig. 2) te zijn. Dit is wederom een zeer zeldzame soort op koeienmest en konijnenmest. Ze zijn gevonden in twee in twee atlasblokken vóór 1990 en in 14 atlasblokken na 1990, waaronder in de duinen en vooral in Noord-Holland. Op 23 januari van dit jaar

vond ik eindelijk ook de Populierenschijfzwam (*Encoelia fascicularis*) (fig. 3). De soort was vóór 1990 erg zeldzaam vijf atlasblokken) en is na 1990 in 26 atlasblokken aangetroffen en dan voornamelijk in de vastelandsduinen. Wonderlijk dat het zo lang heeft geduurd voordat ik deze soort heb gevonden met de vele populieren die in Meijendel staan, maar dat is dus nu wel gelukt, met dank aan de decemberstorm van 2015.

Zuurbes

Een zuurbes trekt altijd de aandacht. Soms staat er een Geweizwammetje aan de voet van zo'n struik maar half januari was ik op zoek naar het Zuurbesmuurspoorbolletje (*Cucurbitaria berberidis*), die ik op een aantal plaatsen in Meijendel en Berkheide al had gevonden. En dan valt het oog op iets wat afwijkt. Het bleek het Zuurbesmeniezwammetje (*Nectria lamyi* of *Thyronectria lamyi*) (fig. 4) te zijn. Deze soort is voor het eerst in Nederland gevonden door Nico Dam. En of het die dag nog niet genoeg was, kwam ik iets tegen waarvan je meteen weet dat het iets bijzonders moet zijn. Het is een 1,5 mm groot zwammetje. Het zijn een soort buisjes hangend op zijn kop aan verrot populierenhout. Het bleek Wit gaffelhaarbuisje (*Henningsomyces candidus*)

Figuur 4. Populierenschijfzwam nu ook in Vallei Meijendel.

© Theo Westra

Figuur 5. Wit gaffelhaarbusje.

Figuur 6. Gewoon spikkelschijfje.

Figuur 7. Gewone kogelschieter.

(fig. 5) te zijn. Tot 1990 was de soort bekend van twee atlasblokken; sinds 1990 zijn dat er 33. In de verspreidingsatlas is aangegeven dat de soort voorkomt op naaldbomen; ik vond het haarbusje op populierenhout.

Afgelopen jaar

Eind oktober 2015 trof ik Gewoon spikkelschijfje (*Ascobolus stercorarius*) (fig. 6) aan. Het is een vrij algemene soort en thans niet bedreigd. De soort komt voor op uitwerpselen van koeien. Uiteraard mag in dit gezelschap het vinden van de zeer zeldzame Kroontjesknotszwam (*Artomyces pyxidatus*) (fig. 8) niet ontbreken. Beide soorten zijn gevonden in de vallei Meijndel in of op een Populier. De Kroontjesknotszwam wordt sinds 1996 in Nederland inmiddels in 53 atlasblokken aangetroffen.

Als het een tijdje door regen vochtig weer is geworden, is het goed paddenstoelen zoeken. Vlak voor kerst vorig jaar trof ik op paardenmest minuscule zwammetjes aan. Ze zijn slechts één millimeter groot.

De kracht waarmee 'de kogel' uit dit zwammetje wordt geknald is ongekend. Het betrof Gewone kogelschieter (*Pilobus crystallinus*) (fig. 7). Een door een zwart vlies omgeven sporenpakketje wordt met behulp van een

Figuur 8. Kroontjesknotszwam.

Figuur 9. Asgrauwe koraalzwam.

Figuur 10. Meidoornbesrotkelkje.

Figuur 11. Duinkoraaltje.

lichtgevoelige lens naar het licht geschoten. Onder zeven atmosfeer (!) druk wordt het sporenpakketje met een snelheid van 150 tot 600 km/uur tot meer dan twee meter ver weggeschoten. Via het maag-darmkanaal van grazend vee komen de kleverige sporenpakketjes in de uitwerpselen terecht en wordt de soort verspreid.

Eind september vorig jaar vond ik de fraaie Asgrauwe koraalzwam (*Clavulina cinerea*) (fig. 9). Het is een vrij algemene soort in loofbossen op wat rijkere grond. Een andere heel wonderlijke soort is het Meidoornbesrotkelkje (*Monilinia johnsonii*) (fig. 10). Dit rotkelkje is één tot twee millimeter groot en groeit op oude, gemummificeerde meidoornbessen van het voorgaande jaar. Het is een van de zes soorten die strikt gebonden zijn aan Meidoorn (Jalink & Nauta 2002).

Ramaria

Eind 2014 vond ik Duinkoraaltje (*Ramaria roellinii*) (fig. 11). Deze soort is nieuw voor Nederland. In Duitsland wordt de soort, naar het Nederlands vertaald, Steppenkoraaalzwam genoemd. De soort is voor het eerst door mij ontdekt in Berkheide. Later bleek de soort ook in Meijndel en Ameland te staan. In diezelfde tijd maar nog weer een jaar eerder vond ik een soortgenoot Rechte koraalzwam (*Ramaria stricta*) nabij het bezoekerscentrum De Tapuit onder een Meidoorn. Goed je ogen de kost geven met oog voor detail levert, zeker als het gaat om paddenstoelen, veel nieuwe vondsten op.

Met dank aan Hans Adema, die meestal zorgt voor de noodzakelijke microscopische onderzoeken.

Theo Westra
Nannie van Wehlstraat 3
2331 GB Leiden
t.westra@ziggo.nl

Foto's: Theo Westra

Literatuur

- Jalink L & M Nauta (2002). Paddenstoelen in struwelen in de kalkrijke duinen. De Levende Natuur 103 (3): pp. 98-100.
- Veel van de informatie is betrokken van de website van de NMV (verspreidingsatlas).